

Mitikus képzetek

Bors István (1938–2003) és Honty Márta (1940–2004)
képző- és iparművészek emlékkiállítása a Pesti Vigadóban

Fotó: Géger Melinda

Honty Márta: Béke / Márta Honty: Peace
1972 körül, francia gobelin, 190x180 cm

► A két kaposvári művész – Géger Melinda által rendezett és Fekete György által megnyitott – közös kiállítása kapcsán felmerülhet a kérdés: miért szerepeltek együtt a Pesti Vigadóban, hiszen szembetűnő volt a kontraszt a munkáik között?

Az elsődleges érv természetesen az, hogy házastársak voltak. De nemcsak ez jelenti a közös nevezőt.

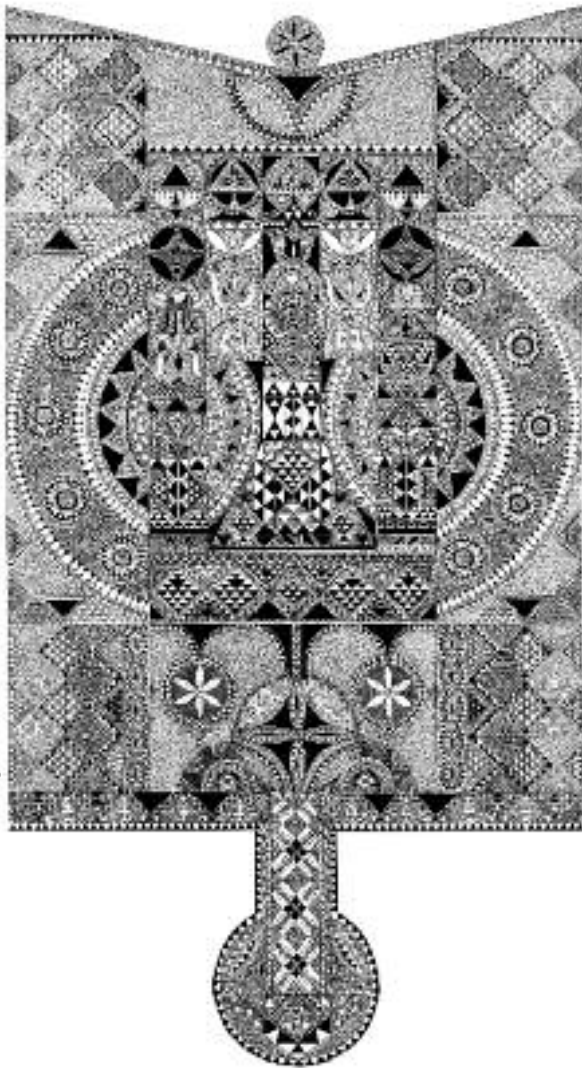
Közös elem az is, hogy mindketten a Magyar Iparművészeti Főiskolán végeztek. Bors István díszítő szobrászat szakon tanult (1956–1961, mestere Borsos Miklós), Honty Márta pedig gobelin szakra járt (1958–1963, mestere Hincz Gyula). Az is közös, hogy miután végeztek, mindketten a képzőművészet irányába mozdultak el. Bors István köztéri szobrásznak vallotta magát, Honty Márta pedig képzőművészeknek, aki iparművészeti technikákkal alkot.

Mindkettőjük alkotásain nyomot hagyott az égei-tengeri kultúrák archaikus művészete és a magyar néphagyomány. Borsnál inkább az előbbi, Hontynál az utóbbi. (Erről számos konkrétan megjelenő motívum tanúskodik.) E vonzalmuk fejeződik ki a tárlat címében, Hontynak pedig több, különböző műfajú műve is született *Néphagyomány* címmel.

A két művész – különösen Bors István – számos alkotását kislányuk rajza inspirálta. (Érdekes lett volna együtt látni e műveket és a gyerekrajzokat.)

Mindkét művészre jellemző, hogy gyakran készítettek sorozatokat. A földszinti teremben Bors Istvántól több három-három műre komponált munkát láthatunk, az alagsori terem falain pedig Honty Márta zománcképeibe könnyen beleláthattuk a diptichon és triptichon műformát.

A művész házaspárnak 1969-ben már volt egy közös kiállítása Budapesten, a tárlatok céljára nem éppen alkalmas Derkovits Teremben. A Pesti Vigadóban a földszinti terembe kerültek a korai munkák: Bors István figuratorzításos kisplasztikái, kész tárgyakból applikált, ember nagyságú keresztjei és bálványai, valamint Honty Márta kárpittervei és a négyes felvetésű, francia gobelinek technikájával szőtt falikárpitjai. (A kárpitokon a HM monogram mellett az U betű a kivitelező Ungár testvérek nevére utal.)

**Honty Márta: Néphagyomány II. /
Márta Honty: Folk Tradition, II**
1972, papír, tus, 70x50 cm

Az említett kontraszt elsősorban a földszinti teremben kiállított plasztikák és faliképek között mutatkozott meg: Honty Márta szelíd, visszafogott színvilágú kárpitjaira, mint amilyen a pasztellszínű *Béke*, leginkább az aprólékos, kifinomult nőesség jellemző, Bors

István tárgyait viszont a markáns erő, a nagyvonalú monumentalitásra törekvés jellemzi. Az éles, nehéz vasakat hordozó kereszttek és a kampókkal, pajzsszerű teknőkkel felszerelt három *Bálvány* Borsnál a védelem és a fájdalom szimbolikus tárgyi megfeleltetése. Avantgárd munkái a kádári években a „tűrt” kategóriába sorolódtak. Ezért tapasztalható mindig fáziskészség közötti megbízásainak elnyerésében – írta Újvári Jenő 1986-ban.¹ Jó példa erre a *Memento I.* című plasztika, amely Henry Moore félig fekvő nőalakjai egyikének hanyatt fekvő férfialakra transzponált változata. A kisplasztikából 22 év után valósult meg Székesfehérváron az eredetileg tervezett köztéri alkotás, s akkor is csak egy magánszemély jóvoltából. Ha ez a mű kellő időben tudott volna megjelenni, írja Újvári, akkor hozzájárulhatott volna a hazai köztéri szobrászat korszerűsödéséhez, s Henry Moore hatása nem szűkül le „játsszótéri” munkákra.

Bors István egyik utolsó munkája, az *Égbolt* kozmikus témájával harmonizálni látszik a faliképekkel. A mű három egymásba illesztett gömbből tevődik össze. Címe az arisztotelészi anyagelvűség költői átírata. A külső héj gomolygó felhőkre emlékeztet. A „felhők” résein át a Föld látható, melynek kettévált bronzkérgé egy színes üveggömböt zár közre. A kiállítóterem ablakain beszűrődött fény életre keltette a földgolyó tüzes, belső magját...

Honty Márta grafikai és kárpittervei sem egyszerű-

Bors István: Memento I. / István Bors: Memento, I
1963, bronz, 35x90x45 cm

Bors István:
Bálvány I-II-III. /
István Bors:
Idol, I-II-III
1968, kovácsoltvas,
körtefa,
159x32x34 cm,
181x45x31,5 cm,
185x38x35 cm

**Honty Márta: A csend virága /
Márta Honty: The Flower of Silence**
1983–1986, gobelin, 142x95 cm

en archaikus vagy népművészet által ihletett alkotások. Képi jeleit és formáit kubista-szürrealista elvek szerint helyezte el művein, nem egyszer oly aprólékosan és sűrűséggel, hogy egybefolyik a látvány, mintha perzsaszőnyeget néznénk. *A csend virága* című kárpiton a „virág” szürreálisan egybeolvad a környezetével, csak egy arc utal arra, hogy nyugalmat adó és inspirációt hozó emberi csendről van szó.

Az alagsori teremben és annak mellékhajószerű teremben kiállított alkotásokkal vált teljessé a két életmű: itt Bors István munkásságának a groteszk vonulatát reprezentáló műanyag és bronzfigurákat, Honty Mártától pedig a gobelinek világát felváltó tűzzománc faliképeket láthattunk. Bors István kezdetben figurális köztéri szobrokat alkotott, majd egy hosszabb nonfiguratív alkotói periódus után ismét visszatért a korábbi korszakának ábrázolási módjához. Az 1970-es évek karikatúraszerű alakjaival a félsziklott hatalmat és a modern kor eltorzult fétiseit akarta ábrázolni. E művek egy része műanyagból készült, azt sugallva, hogy egyetlen hatalom sem örök, és silány hatalmasokhoz „gagyri” (azaz: nem nemes) anyag dukál.

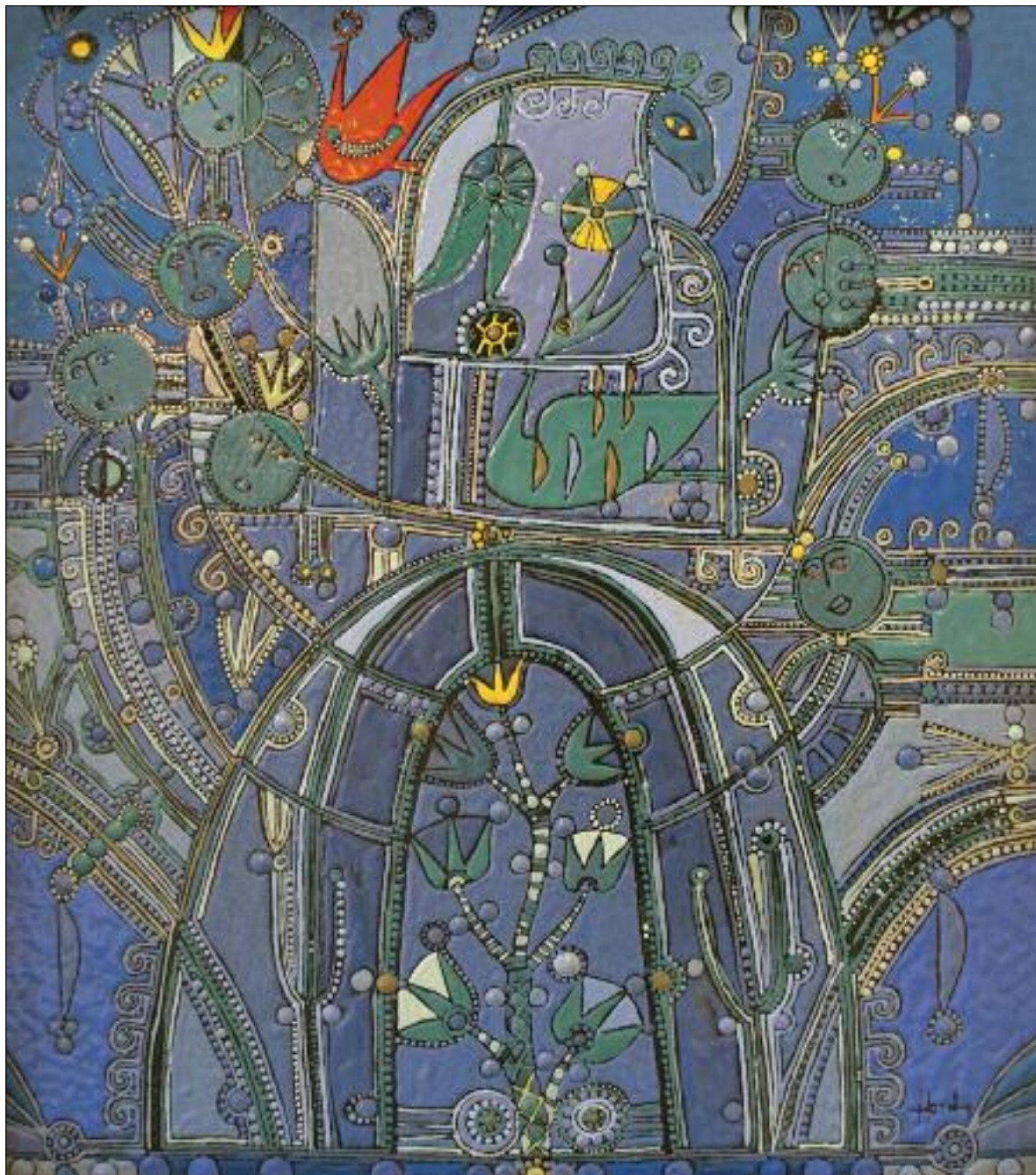
A *Diagnózis I.* című ál-émlékmű tetején korunk egyik jellegzetes hatalmi szimbóluma – élére állított Rolls-Royce karosszéria – látható. Az emlékmű hitványosságát, a műanyagon kívül, a túldimenzionált építmény és az emlékmű oldalait díszítő békák jelzik. Egykét groteszk mű bronzban is megvalósult. Az egyik, az *In memoriam 1956* című bronzplasztika a 301-es parcellába szánt 1956-os emlékmű pályázatára készült. A díjazott művön két embertestű alak egy életfát fog közre. Fejük az ókori mezopotámiai sztélék istenségábrázolásainak átíratái, de ha jobban megnézzük, az egyik revolverként is értelmezhető. Az alakok felidéznek a sakálfejű Anubiszt, a holtak ókori egyiptomi istenét is.

A Honty Márta kárpitjain korábban látott motívumkészlet a színpompás tűzzománc faliképeken is megjelenik. A *Szarvasmese* című képen egy kapuszerű forma felett hét – *A csend virágán* látott – stilizált arc és

Foto: Géger Melinda

egy koronaszerű piros virágmotívum lebeg. Az alapszín itt is a kék. (A művésznek különös tehetsége volt a kék szín sokféle árnyalatának alkalmazására.) A kom-

Honty Márta:
Szarvasmese /
Márta Honty:
Stag Tale

1993, tűzzománc,
50x45 cm

Fotó: Géger Melinda

pozíció tetején egy hétágú aganccsal ékes szarvasfej utal a mű címére.

A házaspár munkásságát komoly tisztelet övezte nemcsak a szakma, hanem a műértő közönség részéről is. Számos elemzés foglalkozik sokrétegű és egyetemes igényű képi világukkal. A legtöbb elismerést és megbízatást lakóhelyükön, Kaposváron kapták. Bors István huszonkét köztéri alkotásának fele és Honty Márta húsz, állami megbízásból készített művének nagy része is a városba került.

Bors István és Honty Márta művészi hagyatékát javarészt a kaposvári Vaszary Képtár őrzi letétként, a munkafolyamatokat kiegészítő tárgyak (méhviasz szobortervek, gipsznegatívok stb.) a Rippl-Rónai Múzeumba kerültek. A művek kvalitása indokolná, hogy állandó kiállításon is láthatók legyenek.

KÉRÉSZ GYULA
szakíró

(Mitikus képzetek. Bors István és Honty Márta emlékkiállítás. Pesti Vigadó – Vigadó Galéria, Budapest, 2018. február 6. – március 25.)

Jegyzet

1. Újvári Jenő: Trónusok, piramisok, kártyavárak. Bors István munkásságáról. *Művészet*, XXVII. évf. (1986) 8. sz. 8.

Bors István: Státuszszimbólumok / István Bors: Status Symbols
1974, műanyag, 135x50x25 cm (Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár)

**Bors István:
Diagnózis I. /
István Bors:
Diagnosis, I**
1985,
festett epoxigyanta,
20x45x45 cm